

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Д. І. Дема, к. е. н., професор

Л. В. Недільська, к. е. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Наведено основні засади фінансової децентралізації в Україні. Обґрунтовано взаємовизначаючі фактори розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і територіальних громад. Співставлено стримуючі фактори для формування і розвитку як сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, так і територіальних громад.

Постановка проблеми. В Україні в 2014 р. розпочато реформу децентралізації влади, яка передбачає передачу значних повноважень та бюджетів від державних органів влади органам місцевого самоврядування задля того, щоб якомога більше повноважень мали саме місцеві громади з метою найбільш успішного розвитку своїх територій. У концепції реформи, з фінансової точки зору, за органами місцевого самоврядування закріплено частку від загальнонаціональних податків (а не тільки дотації). За таких умов, нагальною потребою для достатнього фінансування територіальних громад є активне створення та розвиток місцевих підприємницьких структур, фізичних осіб-підприємців, обслуговуючих кооперативів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми формування фінансової самодостатності територіальних громад в Україні наразі широко обговорюються у наукових колах. Зокрема, питання фінансової політики соціально-економічного розвитку територіальних громад висвітлюються у працях Р. Безсмертного, П. Жука, В. Кравців, М. Карліна, Ю. Петрушенка та ін.

Роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у розвитку сільських територій визначають Ф. Горбонос, В. Гончаренко, В. Зіновчук, Л. Молдаван та ін. Водночас, у контексті реформи децентралізації влади зростає значення та необхідність формування і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як важливого елементу розвитку сільських територій.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є встановлення значення і ролі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у розвитку територіальних громад та їх фінансового забезпечення. Дослідження здійснено загальнонауковими методами

дедукції та індукції, аналізу та синтезу, аналогії та ін., що забезпечило найбільш ґрунтовний аналіз взаємопов'язаних чинників розвитку обслуговуючих кооперативів та територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Економічний розвиток сільських територій неможливий без спільної співпраці місцевих громад. Він пов'язаний з діями, програмами та проектами, здійснення яких дозволяє громаді підвищити конкурентоздатність та поліпшити економіку свого середовища [3]. Місцевий економічний розвиток позитивно впливає на всю громаду включно з місцевою владою, бізнесом і громадянами.

Водночас потрібно враховувати, що старі засади місцевого самоврядування не передбачали особливої активності та ініціативності органів влади стосовно розвитку окремих територій та проектів. Натомість для виконання повноважень, згідно концепції реформи децентралізації, місцеве самоврядування не лише потребує, а й усіляко ініціюватиме створення нових джерел фінансування їх успішного розвитку. Фінансове забезпечення розвитку територіальної громади – це процес цілеспрямованого впливу всіх суб'єктів, з якими взаємодіє територіальна громада, на задоволення її потреб та інтересів шляхом формування та використання фінансових ресурсів.

Основною формою фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, передусім, є податкові надходження до місцевих бюджетів. Згідно Бюджетного кодексу України, до доходів загального фонду бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, належать: 60 % податку на доходи фізичних осіб, що сплачується згідно з Податковим кодексом України на відповідній території (крім території міст Києва та Севастополя); рентна плата за користування надрами; орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди тощо.

У такому контексті очевидним є взаємозв'язок територіальної громади, жителів цієї громади і бізнес-структур: чим більше функціонує підприємств та організацій, тим більше громадян працюють і отримують заробітну плату, відповідно тим вищі податкові доходи отримує місцевий орган самоврядування для розвитку територіальної громади і використовує їх на розвиток інфраструктури та різні місцеві цілі, що в свою чергу сприяє зростанню підприємств і зайнятості населення.

Нова хвиля місцевого економічного розвитку може бути забезпечена зростанням ролі малого бізнесу. Передусім, зусилля на підтримку місцевого економічного розвитку мають бути направлені на збільшення чисельності, розвиток та утримання малих підприємств та обслуговуючих кооперативів. Цілеспрямовані заходи з підтримки таких

структур повинні включати пряму підтримку підприємців й учасників кооперативів, технічну допомогу з консультування операційної діяльності та управління, у створенні нових робочих місць [3, с. 13].

Таким чином, прослідковується чіткий взаємозв'язок у необхідності ініціювання активного розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з наступним розвитком територіальних громад. Кооперацію не безпідставно відносять до одного з основних інструментів економічного зростання сільських територій [1]. Така форма об'єднання громадян забезпечує можливість офіційної участі жителів сільських територій у виробництві та переробці сільськогосподарської продукції з наступною активною співпрацею у напрямі розвитку своєї громади.

Наразі існують усі підстави стверджувати про можливість створення нових кооперативних структур у сфері молокозаготівель, вирощування та зберігання збіжжя, заготівлі та забою живої худоби, переробки сільськогосподарської продукції, зберігання овочів та плодів, заготівлі кормів і трав, сервісу тощо [4, с.13].

Однак, зважаючи на нестабільність економіки України та стан глибоких реформ, процеси становлення та поширення кооперативного руху, водночас з процесами децентралізації влади наражаються на низку об'єктивних стримуючих чинників. Зокрема, розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації потерпає від обмеженості ресурсів сільських жителів, недостатньої інформаційної підтримки та відсутності відповідних лідерів, готових взяти на себе низку як прав, так і повноважень з організації кооперативу.

Натомість реформа децентралізації повсякчас наражається на проблеми фінансової неспроможності територіальної громади, недостатності досвіду формування та управління такими структурами, а також відсутності високо ініціативних, активних і зацікавлених людей для управління територіальними громадами. Таким чином, проблеми розвитку і кооперативів, і територіальних громад лежать у одній площині і можуть вирішуватись лише взаємопов'язано і комплексно, що в майбутньому створить міцне підґрунтя для економічного процвітання місцевих громад.

Наразі світова практика та наукові дослідження дають підстави акцентувати увагу на партисипативній концепції взаємозв'язку та взаємодоповнюваності фінансових відносин органів самоврядування, приватних фінансів та фінансів громадських організацій, кооперативів та фізичних осіб. Механізм партисипативного фінансування не лише дозволяє залучити до місцевого розвитку фінансові ресурси представників місцевих спільнот, а й допомагає виявити пріоритети

розвитку територіальних громад [2, с.108]. Окреслений взаємозв'язок між розвитком підприємницьких структур і жителів громади з одного боку та органами місцевого самоврядування з іншого, виходить за межі фінансового аспекту у соціальну, екологічну та морально-етичну площину.

Висновки. На підставі вище викладеного можна стверджувати, що формування та розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є надійним інструментом підтримки розвитку територіальних громад і, відповідно, сільських територій.

Список використаних джерел

1. Кооперація як стратегічний напрям розвитку регіонів України Український кооперативний альянс [Електронний ресурс] 23 лютого 2017. – Режим доступу: <http://agroportal.ua/ua/multimedia/kooperatsiya-kak-strategicheskoe-napravlenie-razvitiya-regionov-ukrainy>.
2. Петрушенко Ю. М. Фінансова політика соціально-економічного розвитку територіальних громад: дис. на здоб. наук. ступ. д.е.н. за спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит [Електронний ресурс] / Ю. М. Петрушенко. – Режим доступу: <http://visnyk.mnau.edu.ua/statti/2013/n73v3r2013gordienko.pdf>.
3. Планування розвитку територіальних громад: навч. пос. для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «Підприємство «ВІ ЕНЕЙ», 2015. – 256 с.
4. Синявська І. М. Роль кооперативів у сільськогосподарському виробництві та їх місце на ринку та їх місце на ринку [Електронний ресурс] // І. М. Синявська. – Режим доступу: <http://www.coop-union.org.ua/wp-content/uploads/TAEIX-%D0%A1%....pdf>.